

LA CONTRIBUCIÓ DE JESÚS LALINDE ABADÍA A LA HISTÒRIA DEL DRET CATALÀ (UNA PETITA APROXIMACIÓ LITÚRGICA I SECUNDÀRIA AMB ELS RECORDS DEL MESTRE LALINDE)

Manuel J. Peláez
Universitat de Màlaga

El meu primer coneixement de Jesús Lalinde Abadía l'any 1971 va ser a través del que vaig sentir dir d'ell a les classes d'Història Medieval d'Espanya que impartia aquesta gran historiadora de l'edat mitjana que, per adversitats de la fortuna, no va arribar a ser catedràtica, a pesar dels mèrits sobrats que tenia, i que és Carme Batlle i Gallart. Després vaig passar, durant aquell curs 1971-1972, a l'edifici central de la Universitat de Barcelona de la Gran Via de les Corts Catalanes, on vaig sentir de nou el nom de Lalinde en l'assignatura Història de la Corona d'Aragó, que explicava i feia molt atractiva Jaume Sobrequès i Callicó, que encara no havia guanyat l'oposició de professor agregat d'Història de Catalunya a la Universitat Autònoma de Barcelona. El nom de Lalinde, indubtablement, va aparèixer en les explicacions de Santacana d'Història de les Institucions Medievals Espanyoles i, ja en matèria jurídica, en les d'Història del Dret Espanyol, al primer curs de Dret. En la Història de les Institucions Universals Medievals que, en la titulació d'Història Medieval, explicava Salvador Claramunt, no recordo haver sentit el nom de Lalinde Abadía. De passada diré que aquesta assignatura era explicada magistralment per Claramunt i era molt formativa per al futur historiador del dret, perquè s'hi aprenien força coses sobre les institucions públiques franques, les del regne vàndal nord-africà, les llombardes, les bizantines, les normandes i les venecianes.

El 1976 el vaig sentir parlar per primera vegada, quan Lalinde formava part d'un tribunal dedicat a jutjar una tesi doctoral d'història medieval. Vaig tenir l'oportunitat de tornar a sentir-lo diverses vegades a partir de la seva tornada a Barcelona per a ocupar-se de la segona Càtedra d'Història del Dret. En aquells seminaris formatius, no pas merament informatius, que organitzava Josep Maria Font i Rius (continuació dels que feia Luis García de Valdeavellano, amb el mateix Font i altres), Lalinde intervenia amb una agudesia desbordant, però sempre molt respectuosa. El recordo fent tota classe d'observacions sobre les *Parti-*

das i sobre el dret històric de països europeus dels quals jo poc sabia, a part del nom de la capital de cadascun dels estats. Em va fer unes observacions molt precises, una vegada, per a indicar-me que no era gens segur que la *locatio navis* romana hagués donat lloc al noliejament a escar català o *noleggio a scarso* italià i, després, al *time charter*, i que una cosa una mica semblant succeïa amb la *locatio vehendarum rerum seu mercium* i el noliejament a quintarades o *noleggio a cantari*.

Lalinde Abadía va ser membre del tribunal que em va nomenar professor adjunt d'universitat el 1981 i del qual formaven part, a més, Juan Antonio Alejandre (el més crític i àcid de tots els jutges del tribunal i amb una mentalitat degolladora), Gonzalo Martínez Díez i Julio Medina Font, i que presidia José Manuel Pérez-Prendes y Muñoz de Arracó. El comportament de Lalinde va ser exquisit i recordo com va posar al seu lloc solament un dels opositors, en aquest cas una dona que feia la imatge d'una fadrina, Emma Montanos Ferrín, de la qual va assenyalar que els seus treballs d'investigació eren més propis d'una estudiant avantatjada que d'una professora universitària.

En ocasió de les jornades celebrades a Jaca sobre la història de les ciències al setembre del 1982, vaig tornar a coincidir amb ell en un marc molt polititzat contra la dreta que llavors representava la UCD i amb ganes, tant per part dels ponents com per part dels comunicants, de canviar-ho tot. Lalinde, no obstant això, va ser prudent i va saber distingir l'àmbit de la política i el de la ciència. Gairebé el secretari de les Jornades, i també ho era del PCE aragonès, galantejava molt bé amb tothom, caminant a pas de tortuga. Era una bona persona.

Carlos Merchán, aquest historiador de les institucions públiques, inquiet i *d'esprit follet, mais pas forban littéraire* (aquests són altres: Alfonso Otero Varela, Emma Montanos, Ignacio Ruiz Rodríguez, Dionisio Perona Tomás, Concepción Gómez Roán, Consuelo Juanto i Emilio Lecuona Prat, tres dels quals eren de la prestigiosa escola anomenada *Escudería*, uns altres tres estaven a mitja pensió en aquesta escola —que no s'ha pronunciat en contra de la seva presència i els quals formen part, de moment, de la seva *ouaille*— i Otero era deixeble d'Álvaro d'Ors), el va convidar el 1983 a fer una conferència a la Facultat de Dret de Màlaga. Al maig del 1984 Lalinde va tornar a participar a Marbella, a la Fundació Hanns Seidel, en unes jornades sobre l'Estat espanyol des de l'edat mitjana fins als nostres dies, i va dir moltes coses i molt originals en una conferència que després va ser recollida en un llibre.¹

1. Jesús LALINDE ABADÍA, «Depuración histórica del concepto de estado», a Manuel J. PELÁEZ (ed.), *El Estado español en su dimensión histórica*, Barcelona, Promociones Publicaciones Universitarias, 1984, p. 17-58. També van intervenir en aquest col·loqui Antonio Pérez Martín, Luis

Lalinde també va col·laborar en l'homenatge que Jesús Fernández Viladrich i Manuel J. Peláez van organitzar en honor de Josep Maria Font i Rius.² El seu article, el vam situar a continuació de la semblança que Luis García de Valdeavellano³ va escriure sobre Font. En aquest text, Lalinde, el primer deixeble de Font i Rius, parlava de la «condició gal·licista» del seu mestre i assenyalava una idea que pensem que és summament suggeridora: «Su maestro, el Prof. G. de Valdeavellano, escapó a los reproches del juridicismo que formularon autores, principalmente franceses, a otros historiadores del derecho, y el Dr. Font Rius ha seguido, en gran parte, las directrices de su maestro. A su vez, éste, a través de Claudio Sánchez-Albornoz, procede de una escuela cuya iniciación se atribuye a Eduardo de Hinojosa, quien, según el parecer de Rafael Altamira, se encontraba en la línea de los que, desde el siglo pasado [això, Lalinde ho va escriure el 1985], consideraban el derecho como un producto social. Estas coordenadas pueden expli-

Suárez Fernández, Manuel J. Peláez, Ismael Sánchez Bella, Joaquín Tomás Villarroya i Erhard Zurawka. L'article de Suárez no va arribar a temps per a ser publicat i va ser substituït per una col·laboració d'Ettore Rotelli, catedràtic d'Història de les Institucions Polítiques de la Universitat de Bolonya i director de l'Institut per a la Ciència de l'Administració Pública de Milà. D'aquesta obra, se'n va fer una segona edició l'any 1986. Van sortir-ne diverses recensions, en concret de: Pedro A. PORRAS ARBOLEDAS, a *Cuadernos Informativos de Derecho Histórico Público, Procesal y de la Navegación*, núm. 6-7 (1987), p. 1413-1421; Jacques KRYNEN, a *Revue Historique de Droit Français et Étranger*, núm. LXIII (1985), p. 202-203; Enrique Manuel GUERRA HUERTAS, a *Revista de la Facultad de Derecho de la Universidad Complutense*, núm. 70 (1986), p. 545-547; Rafael GIBERT Y SÁNCHEZ DE LA VEGA, a *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LV (1985), p. 896-897. Tots van fer grans elogis de l'article de Lalinde.

2. Jesús LALINDE ABADÍA, «El Dr. José María Font i Rius y la iushistoriografía local catalana», a Manuel J. PELÁEZ ALBENDEA i Jesús FERNÁNDEZ VILADRICH (ed.), *Una oferta científica iushistórica internacional al doctor J. M. Font i Rius por sus ocho lustros de docencia universitaria*, Barcelona, Promociones Publicaciones Universitarias, 1985, p. 1-19.

3. Luis GARCÍA DE VALDEAVELLANO Y ARCIMÍS, «Don José María Font i Rius», a Manuel J. PELÁEZ ALBENDEA i Jesús FERNÁNDEZ VILADRICH (ed.), *Una oferta científica iushistórica internacional*, p. VII-XIV. En aquest homenatge, van participar-hi alguns autors estrangers que han arribat a ocupar llocs de responsabilitat importants i que estan considerats autèntics caps de brot dintre del seu àmbit: Julius Bardach, catedràtic d'Història del Dret i de l'Estat de la Universitat de Varsòvia; Davide Emilio Cito Pagani-Cessa, catedràtic de Dret Canònic de la Universitat de la Santa Creu de Roma; Pierpaolo Donati, catedràtic de la Universitat de Bolonya i president de l'Associació Italiana de Sociologia; Gina Fasoli, catedràtica d'Història Medieval de la Universitat de Bolonya; Jean Gautier Dalché, catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Niça; Denis Menjot, catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Niça; Massimo Montanari, catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Bolonya i degà de la Facultat de Lletres i Filosofia d'aquesta Universitat; Carlo Guido Mor, catedràtic d'Història del Dret Italià de la Universitat de Pàdua; Ettore Rotelli, catedràtic de la Universitat de Bolonya, esmentat més amunt; Leopoldo Tullio, catedràtic de Dret de la Navegació de la Universitat de Roma La Sapienza i director de l'Institut de Dret de la Navegació, i Stefano Zunarelli, catedràtic de Dret de la Navegació i degà de la Facultat de Jurisprudència de la Universitat de Bolonya.

car que, sin contradicciones internas, la producción iushistórica del Dr. Font Rius, en este caso, la local, se encuentre inserta en la que corresponde a la escuela de Hinojosa, y no se halle lejos de la que caracteriza a las corrientes galas de la “historia total”. La iushistoriografía futura tiene la palabra.»⁴

D’alguns dels llibres de Lalinde, me’n vaig ocupar ocasionalment en breus recensions, com la que Joan Banchs de Naya i jo mateix vam escriure del seu llibre *El derecho en la historia de la humanidad*,⁵ o en cites d’ocasió, ja més freqüentment.

De més pes va ser l’organització de l’homenatge internacional a Lalinde titulat *Papers in Public Law, Public Legal History, Natural Law and Political Thought. Estudios en homenaje al profesor Jesús Lalinde Abadía*,⁶ en el qual van col·laborar exclusivament autors estrangers, a excepció de l’organitzador,⁷ en concret: Ralph Nelson⁸ (Universitat de Windsor, Canadà), Anthony J. Parel⁹ (Universitat de Calgary, Canadà), Jacques Krynen¹⁰ (Universitat de Bordeus, França), Jean Marie Cauchies¹¹ (Universitat Catòlica de Lovaina, Bèlgica), Jean Gaudemet¹² (Univer-

4. Jesús LALINDE ABADÍA, «El Dr. José María Font i Rius y la iushistoriografía local catalana», p. 19.

5. Vegeu Manuel J. PELÁEZ i Joan BANCHS DE NAYA parlant del llibre de J. LALINDE ABADÍA, *El derecho en la historia de la humanidad*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1982, a *Información Comercial Española*, núm. 594 (febrer 1983), p. 173-174, i a *Revista de Estudios Políticos*, núm. 29 (1982), p. 314-316.

6. Vegeu-ne les recensions següents: d’Antonio GARCÍA Y GARCÍA, a *Glossae*, núm. 4 (1992), p. 305, i a *Revista Española de Derecho Canónico*, núm. 50 (1993), p. 816-817; de VIDA AZIMI, a *Revue Historique de Droit Français et Étranger*, vol. LXXI, núm. 3 (1993), p. 421-422; de M. F. M., a *Studium*, vol. XXXIII, núm. 2 (1993), p. 352-353; (s. aut.), a *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, vol. LXI, núm. 4 (1993), p. 590; de Paola CASANA TESTORE, a *Rivista di Storia del Diritto Italiano*, núm. LXV (1993), p. 622-623; (s. aut.), a *Medioevo Latino*, vol. XIX (1998), p. 965, núm. 12516.

7. Manuel J. PELÁEZ, «Las fuentes literarias, teológicas, jurídicas, políticas y canónicas de las obras de Francesc Eiximenis», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law, Public Legal History, Natural Law and Political Thought. Estudios en homenaje al profesor Jesús Lalinde Abadía*, Barcelona, Universidad de Málaga, Facultad de Derecho, Cátedra de Historia del Derecho y de las Instituciones, 1992, p. 229-263.

8. Ralph NELSON, «The natural knowledge of the natural law», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law*, p. 3-28.

9. Anthony J. PAREL, «Thomistic natural law & historicity», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law*, p. 29-45.

10. Jacques KRYNEN, «Le peuple gallican ne s’accoutume à subjection servile... À propos de la crise de 1356-1358», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law*, p. 49-59.

11. Jean-Marie CAUCHIES, «Sur quelques axes de la législation des principes territoriaux dans les Pays-Bas (fin XIe - premier quart XVe s.)», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law*, p. 61-71.

12. Jean GAUDEMET, «La révolution et le droit», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON et al., *Papers in Public Law*, p. 73-83.

stitut de París II, França), Witold Maisel¹³ (Universitat de Pozna, Polònia), Claudio Schwarzenberg¹⁴ (Universitat de Roma La Sapienza, Itàlia), Geoffroy de Gislain¹⁵ (Facultat Lliure d'Economia i Dret de París, França), Jean-Marie Carbasse¹⁶ (Universitat René Descartes de París V, França), Alain Baccigalupo¹⁷ (Universitat de Laval, Canadà), John F. McEldowney¹⁸ (Universitat de Warwick, Gran Bretanya), Melvin A. Kahn¹⁹ (Universitat Estatal de Wichita, EUA), Charles J. Helm²⁰ (Universitat d'Illinois Occidental, EUA), Jean Bastier²¹ (Universitat de Ciències Socials de Tolosa de Llenguadoc, França), Marshall Wm. Conley²² (Universitat d'Acàdia, de Wolfville, Canadà), John W. Bridge²³ (Universitat d'Exeter, Gran Bretanya), Donald T. Wells²⁴ (West Georgia College, EUA), Robert J. Langran²⁵ (Universitat de Villanova, EUA), John E. Kersell²⁶ (Universitat de

13. Witold MAISEL, «La paix interne (nationale, municipale, routière, individuelle) dans le passé médiévale», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 85-95.

14. Claudio SCHWARZENBERG, «Disegno storico delle istituzioni giuridiche dello stato Farnesiano», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 97-118.

15. Geoffroy de GISLAIN, «L'élaboration des Cahiers de Doléances», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 119-132.

16. Jean-Marie CARBASSE, «La justice pénale pendant la Révolution Française. Quelques réflexions sur les droits de l'homme», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 133-156.

17. Alain BACCIGALUPO, «Histoire des administrations municipales québécoises», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 157-193.

18. John F. MCELDOWNEY, «British public law and legal history», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 195-225.

19. Melvin A. KAHN, «Alexander Hamilton and the concept of liberty under law», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 265-274.

20. Charles J. HELM, «The liberal theory of the state: wants, interests & the common good», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 275-291.

21. Jean BASTIER, «La Commission de Coopération Intellectuelle de la Société des Nations dès origines à 1922 (avec trois lettres inédites de Bergson)», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 293-332.

22. Marshall W. CONLEY, «Humanitarian strategies from a comparative perspective: High Commissioner for Refugees and the International Committee of the Red Cross», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 333-353.

23. John W. BRIDGE, «Judicial control of prerogative powers in foreign affairs in the United Kingdom», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 357-371.

24. Donald T. WELLS, «Religion and american public law: a policy approach», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 373-390.

25. Robert W. LANGRAN, «The Constitution and the Supreme Court», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 391-398.

26. John E. KERSELL, «Responsibility for administrative law (a reappraisal)», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 399-402.

Waterloo, Canadà), Anna R. Minelli²⁷ (Universitat de Bolonya, Itàlia), Barbara Hazlewood²⁸ (Sul Ross Universitat Estatal, EUA), Norman Lewis²⁹ (Universitat de Sheffield, Gran Bretanya) i Hugh G. Thorburn³⁰ (Queen's University, de Kingston, Canadà). Allí vam recollir unes breus i incompletes notes sobre Lalinde.³¹

Vaig tornar a coincidir amb Lalinde en el magnífic congrés organitzat per Tomàs de Montagut i Estragués i Josep Serrano i Daura a Ascó el 1997, les actes del qual es van publicar dos anys després i les quals constitueixen una de les aportacions veritablement importants que s'han fet en els últims quaranta anys a Espanya dintre de la història del dret.³² El vaig trobar jovial, alegre i suggeridor, com sempre.

A Segòvia, els dies 21 i 22 de juny de 2001, en ocasió de les jornades sobre la història de l'*Anuario de Historia del Derecho Español*, vaig veure'l una altra vegada.³³ Aleshores era un Lalinde diferent, fins i tot confonia alguns personatges que el van ajudar en la seva carrera universitària en el passat. No havia perdut l'amabilitat, però sí la memòria.

Vaig intervenir, finalment, en l'homenatge conjunt a Lalinde i Víctor Ferro³⁴ que va organitzar la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona a iniciativa del vicerector de Relacions Institucionals i secretari general de la universitat esmentada, Tomàs de Montagut, citat diverses vegades en aquestes pàgines, i en el qual van parlar Jesús Morales, José María Pérez Collados, Sixto Sánchez-Lauro, Ro-

27. Anna R. MINELLI, «Effetti dei controlli sulla pubblica Amministrazione in Italia», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 403-426.

28. Barbara HAZLEWOOD, «The SDP/Liberal Alliance and party realignments in post-industrial Britain», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 427-445.

29. Norman LEWIS, «Changes in socio-legal structures: the British case», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 447-472.

30. Hugh G. THORBURN, «Initiative and autonomy in economic policy-making: cases involving the Canadian Federal Government», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. 473-495.

31. Manuel J. PELÁEZ, «Jesús Lalinde Abadía, historiador del derecho», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. v-xv.

32. Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUÉS i Josep SERRANO I DAURA (ed.), *El territori i les seves institucions històriques: De la incorporació a Catalunya del marge dret del riu Ebre, Ascó, 1347-1997*, Barcelona, Fundació Noguera, 1999, 2 v.

33. Vegeu Manuel J. PELÁEZ, «Jornadas sobre la historia del *Anuario de Historia del Derecho Español* (Segovia, 21-22 de junio de 2001)», *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos*, núm. XXIII (2001), p. 706-708.

34. Vegeu Patricia ZAMBRANA MORAL i Manuel J. PELÁEZ, «Seminarios de 2007 de Historia del Derecho y de las Instituciones, de Derecho Romano y de Derecho Histórico Comparado en la Universitat Pompeu Fabra (Seminario Permanente "Josep Maria Font i Rius")», *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos*, vol. XXIX (2007), p. 701-715, esp. p. 707-715.

mán Piña Homs, Josep Serrano i Daura, Sebastià Solé i Cot i Josep Maria Font i Rius, a part de Tomàs de Montagut. Van participar en aquest homenatge, a més, Antoni Jordà, Jaume Ribalta i Haro, Tunde Mikes, Antonio Planas, Elisabet Ferran, Josep Capdeferro, Stephen Jacobson, Judit Valls, Manuel José Vial, Alfons Aragoneses i segur que alguns altres més. Recordo que algú tractava de fer el fingit efecte de portar el lliri blanc de Sant Antoni a la mà dreta i, després, telefonar a Madrid al seu general en cap. Tots els conferenciants van ressaltar la vàlua intel·lectual i la projecció internacional de Lalinde, a part de les seves virtuts humanes.

Respecte a la manualística de Lalinde, ningú no va posar objeccions a l'elevada qualitat científica del seus llibres, però Peláez va ressaltar amb claredat que era bastant intel·ligible per a l'alumnat de primer curs de la carrera de Dret, però de summa utilitat per al professorat universitari que investigués en qualsevol branca de la història del dret o que, procedent de qualsevol sector del dret positiu, tractés de buscar els antecedents històrics d'una institució. Tomàs de Montagut va precisar que Lalinde, en la seva segona estada a la Universitat de Barcelona, de la qual ell va ser testimoni, va introduir una metodologia docent que s'aproxima bastant a la de l'actual sistema de Bolonya. En qualsevol cas, la *Iniciación histórica al derecho español* de Lalinde ofereix per al signant de les presents línies moltes i evidents dificultats de comprensió per raons no exclusivament conceptuals, sinó també terminològiques. El millor coneixedor de la manualística de Lalinde, el seu deixeble a la Universitat de Barcelona, Sixto Sánchez-Lauro, no es va pronunciar sobre els seus manuals d'història del dret, tot i que és un dels seus millors coneixedors.

José María Pérez Collados (autor, per cert, que té l'honor que les seves idees han estat copiades per una professora de la Universitat de Harvard, la millor universitat del món, cosa que és motiu del seu enorme prestigi, a diferència d'altres d'una escola molt coneguda, que copien els projectes docents de professors d'universitats de quarta categoria, segons la qualificació de l'Institut d'Ensenyament Superior de la Universitat de Sanghai),³⁵ en aquest homenatge a

35. El denominat Academic Ranking of World Universities del 2008 de l'Institute of Higher Education, de la Universitat Jiao Tong, de Xangai, estableix que les universitats que van des del número 1 fins al número 100 són les *top universities*, és a dir, les de primera categoria. Després hi ha les de segona categoria, que són les que van des del número 101 fins al número 500. Les de tercera categoria, que no es recullen en l'enquesta, però sí que se'n té informació a Xangai, són les que arriben fins al número 1.200, i després hi ha les de quarta categoria, que estan desclassificades. No hi ha ni una sola universitat espanyola de primera categoria, però sí deu de segona: la Universitat Complutense de Madrid, la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Madrid, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de València, la Universitat de Granada, la Universitat

Lalinde va parlar del «mite Lalinde» creat a Saragossa entorn de la seva figura. Hem resumit en unes breus línies les afirmacions de Jesús Morales sobre Lalinde en el seminari de la Universitat Pompeu Fabra. Val la pena recollir-les: «Tuvo Lalinde la voluntad de ser preciso y a la vez la capacidad para conseguirlo. Sus clases, desde el punto de vista doctrinal, eran como presenciar un bombardeo nuclear de conceptos, desarrollados con un lenguaje perfecto, acompasado con un sentido del equilibrio casi estético en cuanto a la proporción y el rigor. Su capacidad de concentración era asombrosa y la adaptación al medio, sorprendente. En los congresos se transformaba y afirmaba con firmeza, dentro del habitual ritual académico, las posiciones que postulaba.»³⁶

La varietat de temàtiques historicojurídiques conreades per Lalinde no se sol correspondre amb el que és habitual entre els historiadors del dret espanyol, entre els quals és molt freqüent que n'hi hagi alguns que només escriuin sobre institucions polítiques medievals, modernes i contemporànies, i s'oblidin de la història del dret civil, del dret de la navegació marítima, del dret mercantil, del dret internacional privat, del dret penal i del dret processal. Lalinde va fer treballs sobre l'antiguitat tardana, l'edat mitjana, l'edat moderna i l'edat contemporània. A més, va publicar sobre les fonts del dret, la societat política, la història de les institucions polítiques, la història del dret civil, la història del dret penal i la història del dret processal. Dintre de la manualística, va omplir un buit totalment desaparegut en multitud de manuals de la nostra disciplina. Només cal comprovar la immensa diferència que s'observa en el tractament de la part especial de la història del dret que van fer Salvador Minguijón (1873-1959), Ramón Ríaza Martínez-Orsorio (1899-1936) i Alfonso García-Gallo (1911-1992) en el seu manual del 1935, i el que va fer Lalinde. Després de Lalinde només hem trobat un cas de sistemàtica acabada i rigorosa de la història especial: parlem de la manualística dirigida i coordinada per Tomàs de Montagut des de la Universitat Pompeu Fabra, però feta per a la Universitat Oberta

de Sevilla, la Universitat Politècnica de València i la Universitat de Saragossa. En els rànquings dels anys 2003, 2004, 2005, 2006 i 2007 van sortir altres universitats de l'Estat espanyol, a més de les ja esmentades; en concret, la Universitat d'Oviedo, la Universitat de Màlaga, la Universitat de Salamanca, la Universitat de Valladolid i la Universitat de Santiago de Compostel·la. En els rànquings que van des de l'any 2003 fins a l'any 2008 mai no ha aparegut cap universitat privada o de l'Església espanyola. Ni tampoc hi han aparegut mai universitats que s'ensenyoreixen massa, com la Universitat Carles III, la Universitat d'Alacant, la Universitat Nacional d'Educació a Distància o la Universitat Rei Joan Carles de Madrid. Aquestes darreres són, segons el rànquing xinès, universitats de tercera categoria i, en molts casos, de quarta, però cal tenir en compte que no existeixen les de cinquena.

36. Patricia ZAMBRANA i Manuel J. PELÁEZ, «Seminarios de 2007 de historia del derecho y de las instituciones», *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos*, vol. XXIX (2007), p. 708.

de Catalunya.³⁷ A més a més, en relació amb Catalunya, Lalinde va estudiar el seu dret matrimonial i successori i les institucions politicoadministratives dels segles XIV i XV i modernes. Procedirem ara a fer una enumeració del que hem detectat que va escriure sobre la història i el dret de Catalunya.

LLISTAT DE PUBLICACIONS DE JESÚS LALINDE ABADÍA SOBRE LA HISTÒRIA DEL DRET CATALÀ I ELS JURISTES DE CATALUNYA³⁸

«*La acción de Francia en Cataluña en la pugna por la hegemonía de Europa (1646-1659)*», de Josep Sanabre». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XXVII-XXVIII (1957-1958), p. 1237-1240. [Recensió]

«*Felip II i Catalunya*», de J. Reglà Campistol». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XXVII-XXVIII (1957-1958), p. 1231-1232. [Recensió]

37. En concret, Tomàs de MONTAGUT i Carles J. MALUQUER DE MOTES I BERNET, *Història del dret espanyol*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, 1996. Tomàs de MONTAGUT, Víctor FERRO POMÀ i Josep SERRANO i DAURA, *Història del dret català*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, 2001, van estudiar, amb una profunditat inusitada per a un manual, el dret penal i processal a Catalunya abans del Decret de Nova Planta i, amb una perspectiva cronològica una mica més àmplia, el dret civil i mercantil.

38. Vaig tenir en compte, per a escriure aquesta enumeració de publicacions sobre Lalinde, sense fer una feïnada esfloradissa, això que van escriure els meus amics Sixto SÁNCHEZ-LAURO PÉREZ i Jon ARRIETA ALBERDI, «Bibliografía del prof. D. Jesús Lalinde Abadía», a A. IGLESIA FERREIRÓS, *Centralismo y autonomismo en los siglos XVI-XVII: Homenaje al profesor Jesús Lalinde Abadía*, Barcelona, 1989, p. 27-57. Vegeu també Manuel J. PELÁEZ, «Jesús Lalinde Abadía, historiador del derecho», a Manuel J. PELÁEZ, Ralph NELSON *et al.*, *Papers in Public Law*, p. v-xv, on hem fet una curta passejada parlant de Lalinde, del mestre comú Josep Maria Font i Rius i de molts amics del Departament d'Història del Dret de la Universitat de Barcelona, com Tomàs de Montagut i Estragués, Jesús Fernández Viladrich, Sixto Sánchez-Lauro, Joan Banchs de Naya, Ferran Guardiola, Teresa Tatjer, Josep Maria Gay i Escoda (a. c. s., i que Déu li hagi perdonat totes les seves maquinacions i intrigues, entre altres contra Lalinde; això es pot dir ara, que han passat més de vint anys), etcètera. I vegeu també Sixto SÁNCHEZ-LAURO, «Jesús Lalinde Abadía (1920-2007)», a Manuel J. PELÁEZ, *Diccionario crítico de juristas españoles, portugueses y latinoamericanos (hispánicos, brasileños, quebequenses y restantes francófonos)* (fins a l'any 2008), vol. II, núm. 2, *Apéndice biográfico*, Saragossa i Barcelona, Cometa, 2008, p. 439-443, núm. 1962; Sixto SÁNCHEZ-LAURO, «Producció científica de Jesús Lalinde Abadía», en aquest número d'aquesta mateixa REVISTA DE DRET HISTÒRIC CATALÀ; Alejandro MARTÍNEZ DHIER, «Jesús Lalinde Abadía (1920-2007) en la historiografía jurídica contemporánea (una visión personal en torno a la vida, obra y pensamiento del catedrático de Historia del Derecho Español)», *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos*, vol. XXIX (2007), p. 451-463, i l'article esmentat sobre les activitats del Seminari Josep Maria Font i Rius, escrit en col·laboració amb Patricia Zambrana. Vegeu també els treballs publicats abans de Josep Maria FONT I RIUS, «Jubilación del profesor don Jesús Lalinde Abadía», *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LVI (1986), p. 1147-1148, i «In Memoriam: Jesús Lalinde Abadía», *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LXXVII (2007), p. 986-987.

«*Els virreis de Catalunya*, de J. Reglà Campistol». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XXVII-XXVIII (1957-1958), p. 1228-1231. [Recensió]

La institución virreinal en Cataluña (1479-1716). Barcelona: Universitat de Barcelona, 1958. 28 p. [Exposició molt petita i resumida de la seva tesi doctoral]

«Los virreyes de Cataluña bajo los Austrias. Dinámica de una institución». *Estudios de Historia Moderna*, núm. VI (1956-1959), p. 169-214.

«Estudio del art. 1º de la Compilación de derecho civil especial para Cataluña (Alerta a la escuela histórica)». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. X, núm. 2 (març-abril 1961), p. 249-272.

«La problemática histórica del heredamiento». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XXXI (1961), p. 195-233.

La dote y sus privilegios en el derecho catalán (según el orden de la Compilación vigente). Barcelona: Anábasis, 1962.

«Los pactos matrimoniales catalanes». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XXXIII (1963), p. 133-266.

«El derecho sucesorio en el *Recognoverunt Proceres*». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. LXII, núm. 3 (juliol-setembre 1963), p. 651-664.

La institución virreinal en Cataluña (1471-1716). Barcelona: Instituto Español de Estudios Mediterráneos, 1964.

«*La purga de taula*». A: *Homenaje a Jaime Vicens Vives*. Vol. I. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1965, p. 499-523.

«Capitulaciones y donaciones matrimoniales en derecho catalán». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. LXIV, núm. 3 (1965), p. 615-680.

Capitulaciones y donaciones matrimoniales en el derecho catalán. Barcelona: Cátedra Duran i Bas: Col·legi d'Advocats de Barcelona, 1965.

La jurisdicción real inferior en Cataluña (corts, veguers, batlles). Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1966.

«Regímenes comunitarios en la Compilación de derecho civil especial de Cataluña». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. LXV, núm. 2 (abril-juny 1966), p. 313-349.

«El *curia* o *cort* (una magistratura medieval mediterránea)». *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 4 (1967), p. 169-300.

«Las instituciones catalanas en el siglo XIV (panorama historiográfico)». *Anuario de Historia Medieval*, núm. VII (1970-1971), p. 623-632.

«La Barcelona moderna». *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, núm. 16 (1975), p. 202-205.

«La maduresa de les institucions». A: SALRACH, Josep Maria. *Història de Catalunya*. Barcelona: Salvat, 1978, p. 237-246.

«*El régimen jurídico de aguas en el llano de Lérida (siglos XII-XVIII)*», de Fran-

cisco J. Teira Vilar». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. XLVIII (1978), p. 680-683. [Recensió]

La persona y la obra del jurisconsulto vicense Jaume Callís. Vic: Col·legi d'Advocats de Vic, 1980.

«El Dr. D. Jose María Font i Rius y la iushistoriografía local catalana». A: PELÁEZ ALBENDEA, Manuel J.; FERNÁNDEZ VILADRICH, Jesús [ed.]. *Una oferta científica iushistórica internacional al doctor J. M. Font i Rius por sus ocho lustros de docencia universitaria*. Barcelona: Promociones Publicaciones Universitarias, 1985, p. 1-19. [Conté una cronologia de la producció iushistòrica catalana de Font i Rius a les p. 18-19]

«Semblança. Don José Mª Font Rius». A: FONT I RIUS, Josep M. *Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval: Col·lectànea de treballs del professor D. Josep Mª Font i Rius amb motiu de la seva jubilació acadèmica*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1985, p. XIII-XXI.

«Presentació: Textos Jurídics Catalans, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LV (1985), p. 964-965. [Recensió]

«La successió testada a la Catalunya altomedieval, d'Antoni Udina i Abelló». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LV (1985), p. 942-946. [Recensió]

«Jubilación del profesor D. José María Font Rius». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LV (1985), p. 994-995.

«Las Cortes catalanas en la edad media». A: *Actas de la primera etapa del Congreso Científico sobre la Historia de las Cortes de Castilla y León, Burgos 30 de septiembre a 3 de octubre de 1986*. Vol. II. Valladolid: Cortes de Castilla y León, 1988, p. 439-490.

«Lleis i costum, vol. IV/1, *Constitucions de Catalunya: L'incunable de 1495*, de Josep Maria Font i Rius». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LVIII (1988), p. 622-625. [Recensió]

«Recognoverunt proceres». A: *Documents jurídics de la història de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992, p. 163-171.

«Las Cortes de Barcelona de 1702». *Anuario de Historia del Derecho Español*, núm. LXII (1992), p. 7-46.

«Godos, hispanos y hostolenses en la órbita del rey de los francos». A: *Symposium Internacional sobre els Orígens de Catalunya (segles VIII-XI)*. Vol. II. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Comissió del Mil·lenari de Catalunya, 1992, p. 35-74.

«Ordinacions d'en Sanctacília». A: *Documents jurídics de la història de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992, p. 173-181.

«L'influenza dell'ordinamento politico-giuridico catalano in Sardegna». A: MATTONE, A.; SANNA, P. [cur.]. *Alghero, la Catalogna, il Mediterraneo: Storia di una città e di una minoranza catalana in Italia (ixv-xx secolo)* [Actes del congrés «Alghero, la Catalogna, il Mediterraneo», l'Alguer, 30 d'octubre - 2 de novembre de 1985]. Sàsser: Gallizzi, 1994, p. 273-279.

«La administración del rey en Cataluña (s. XII-XVIII)». A: MONTAGUT I ESTRAGUÉS, Tomàs de; SERRANO I DAURA, Josep [ed.]. *El territori i les seves institucions històriques: De la incorporació a Catalunya del marge dret del riu Ebre, Ascó, 1347-1997*. Vol. I. Barcelona: Fundació Noguera, 1999, p. 257-270.